

Бугера Сергій Іванович,

головний науковий співробітник
Міжвідомчого науково-дослідного центру з
проблем боротьби з організованою
злочинністю при РНБО України, доктор
юридичних наук, старший науковий
співробітник

ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ДІЄВОЇ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ПРОЯВАМ КОРУПЦІЇ

Впродовж довгого часу корупція залишається однією з найбільших проблем України, тому необхідним є створення дієвої системи запобігання проявам корупції, що базуватиметься на принципах правопорядку, належного управління державними справами та майном, чесності й невідкупності, активного громадського контролю [1].

За даними Transparency International Ukraine: 36 балів зі 100 можливих Україна отримала в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI) за 2023 рік – це 104 місце поміж 180 країн. Зростання України на 3 бали – один із найкращих результатів за 2023 рік у світі. Також Україна стала однією з 17 країн в Індексі сприйняття корупції за 2023 рік, що продемонстрували свій найкращий показник за увесь час [2].

При цьому відповідно до статистичних даних за результатами досудового розслідування у кримінальних провадженнях про корупційні правопорушення та правопорушення, пов'язані з корупцією у 2023 році зареєстровано 13495 кримінальних правопорушень, обліковано – 10887, з них за повідомленнями викривачів – 32. Загалом у 2023 році розслідувалось 25791 кримінальне правопорушення (з урахуванням правопорушень, облікованих у 2023 році та у минулі роки). Повідомлено про підозру – 5481 особу. У 2023 році за результатами досудового розслідування прийнято рішення про звернення до суду стосовно 6296 правопорушень, з них: з обвинувальним актом стосовно 6279 правопорушень, у т.ч. з угодою про визнання винуватості – 885 правопорушень; облікованих за повідомленнями викривачів – 41 правопорушення; стосовно 3919 осіб складено обвинувальні акти [3]. Також, відповідно до Звіту Національної поліції України про результати роботи у 2023 році було зареєстровано 2,7 тис. кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності. Викрито 10,4 тис. службових злочинів, з яких 3 тис. – факти

отримання неправомірної вигоди [4].

Необхідно зазначити, що Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) презентувало результати експертного соціологічного опитування щодо оцінки рівня корупції в Україні у 2023 році. Згідно з даними дослідження, більш ніж половина представників антикорупційного середовища визнають суттєву поширеність корупції – 55%. Антикорупційні експерти сприймають поширеність корупції в державі не так песимістично, як респонденти стандартного опитування (55% проти 88% (населення) та 81% (бізнес)). У рамках дослідження розраховано також Індекс сприйняття поширеності корупції у сферах (за 5-бальною шкалою) та сформовано загальний рейтинг 35 сфер щодо рівня поширеності корупції. За оцінками представників експертного антикорупційного сектору, до ТОП-10 сфер із найвищим рівнем поширеності корупції ввійшли такі галузі: митниця (для суб'єктів господарювання) – 4,23; військова сфера (використання та розпорядження нерухомим майном і землями, паливно-мастильними матеріалами, питання призову, просування військовослужбовців по службі, забезпечення їх житлом) – 4,16; публічні закупівлі робіт і послуг з будівництва, ремонту та утримання автодоріг – 4,15; архітектурно-будівельний контроль – 4,06; надання дозволів та видобування корисних копалин – 4,05; лісове господарство – 4,04; публічні закупівлі для потреб оборони і національної безпеки, модернізація військової техніки, торгівля зброєю – 4,04; судова система (у т.ч., виконання судових рішень) – 4,02; земельні відносини, землеустрій – 4; публічні закупівлі робіт і послуг з реалізації інших великих інфраструктурних проєктів – 3,94. До найефективніших напрямів антикорупційної політики експерти віднесли: забезпечення невідворотності відповідальності за корупцію (відзначили 47% опитаних); реформування правосуддя (47%); забезпечення автоматизації процедур надання державних послуг та регулювання діяльності бізнесу (45%) [5].

При цьому в Антикорупційній стратегії на 2021–2025 роки вказуються такі основні принципи антикорупційної політики: 1) оптимізація функцій держави та місцевого самоврядування, реалізація чого передусім передбачає: усунення дублювання повноважень різними органами; тимчасове припинення реалізації малоефективних повноважень, що супроводжуються високим рівнем корупції, до запровадження належних процедур, які мінімізуватимуть відповідні корупційні ризики; усунення випадків реалізації одним і тим самим органом повноважень, поєднання яких створює додаткові корупційні ризики; 2) цифрова трансформація реалізації повноважень органами державної влади та органами

місцевого самоврядування, прозорість діяльності та відкриття даних як основа для мінімізації корупційних ризиків у їх діяльності; 3) створення на противагу існуючим корупційним практикам більш зручних та законних способів задоволення потреб фізичних і юридичних осіб; 4) забезпечення невідворотності юридичної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, що створює додатковий стримувальний ефект для всіх суб'єктів правовідносин; 5) формування суспільної нетерпимості до корупції, утвердження культури доброчесності та поваги до верховенства права [6].

Метою Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки є досягнення значного прогресу в запобіганні та протидії корупції, забезпечення злагодженості та системності антикорупційної діяльності всіх державних органів та органів місцевого самоврядування, а також належного процесу післявоєнного відновлення України. Оцінка загальної ефективності реалізації Антикорупційної стратегії та виконання Програми здійснюється, зокрема, за такими індикаторами: стан здійснення заходів, передбачених Програмою; підвищення позиції України в рейтингу Індексу сприйняття корупції; збільшення частки населення, яке негативно ставиться до корупційних проявів; зменшення частки населення, яке мало власний корупційний досвід; збільшення кількості громадян, готових повідомляти про факти корупційних проявів, а також громадян, які заявили про факти корупції, що мали стосовно них місце, компетентним органам. Звіт про стан виконання Програми із зазначенням здійснених заходів, заходів, що здійснюються, а також нездійснених заходів і відповідальних за нездійснення та причини нездійснення цих заходів відображається у національній доповіді щодо ефективності реалізації державної антикорупційної політики, підготовка якої проводиться Національним агентством [7].

Необхідно зазначити, що Transparency International Ukraine пропонує декілька комплексних кроків, які допоможуть підвищити рівень ефективності функціонування системи запобігання проявам корупції, покращити рівень боротьби з корупцією та сприятимуть євроінтеграційним процесам України у 2024 році, зокрема це стосується: боротьби з топ корупцією; ефективності використання на потреби держави активів корупціонерів; проведення реформи Рахункової палати та Державної аудиторської служби України [8]. Важливим є також підвищення рівня запобігання корупційним проявам на загальносоціальному рівні.

Список використаних джерел

1. Боротьба з корупцією. URL: <https://www.kmu.gov.ua/reformi/>

verhovenstvo-prava-ta-borotba-z-korupciyeyu/borotba-z-korupciyeyu.

2. Головні показники в Індексі сприйняття корупції (CPI) – 2023. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/>.

3. Статистична інформація про результати роботи спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції та інших державних органів. URL: <https://dap.nazk.gov.ua/kpi/info/1/>.

4. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2023 році. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zvit-natsionalnoi-politsii-ukrainy-pro-rezultaty-roboty-u-2023-rotsi>.

5. Експерти оцінили рівень корупції та роботу антикорупційних органів в Україні: результати дослідження. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/eksperty-otsinyly-riven-koruptsii-ta-robotu-antukoruptsiynyh-organiv-v-ukraini-rezultaty-doslidzheniya/>.

6. Антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки: затверджено Законом України від 20 червня 2022 року № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>

7. Державна антикорупційна програма на 2023–2025 роки: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 р. № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text>.

8. Рекомендації TI Ukraine на 2024 рік. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/>.

Бесчастний Віктор Миколайович,

керівник Секретаріату

Конституційного Суду України,

доктор юридичних наук, професор

НАЛЕЖНЕ ФОРМУВАННЯ СУДЛІВСЬКОГО КОРПУСУ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЯК АНТИКОРУПЦІЙНА ЗАСАДА ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

Корупція належить до найбільш небезпечних негативних політичних, економічних і соціальних явищ, що призводять до руйнування основ правопорядку і різко послаблюють усі державні інститути, гальмують економічний розвиток, становлять загрозу для багатьох елементів конституційного та суспільного ладу, а також безпеки держави. Корупція пронизує всі сфери суспільства, поглинає цілі структури, впливає на рівень якості життя. Актуальним це явище є не лише для українського суспільства, а й і на міжнародному рівні, оскільки корупція – це проблема для багатьох країн світу. У пошуках ефективних механізмів протидії їй наша держава веде постійний діалог